

KHIDMAT QURAN DAN SUNNAH BAGI OKU: PENGALAMAN USIM

Adnan Mohamed Yusoff, Hj. Norakyairee Hj. Mohd Raus, Desi Suryani Bakhsan Basri

UNIVERSITI SAINS ISLAM MALAYSIA

drnanusim@gmail.com

ABSTRACT

Issues regarding education access for Persons with Special Needs (PSN) are frequently discussed by all walks of community. In the context of Islamic Education, a large portion of the community perceives the PSN as those who gain ‘immunity’ from having to practise Islamic laws. The research team from Fakulti Pengajian Quran dan Sunnah (FPQS), Universiti Sains Islam Malaysia (USIM) takes the initiative to re-evaluate the spiritual needs among PSN. This began with a study on the understanding of the community regarding ‘taklif’ and led to the foundation of a Special Interest Group (SIG) focusing on Quran Sunnah for Special Needs. The main objective of this research is to share USIM’s experience in identifying the trends of Quran and Sunnah services for PSN, and to describe USIM’s role in providing access to Quran and Sunnah education to PSN. This research uses the qualitative method and relies on interview and document analysis protocols for data retrieval. Research findings reveal that there is an urgent need for Public Universities to establish solidarity and accessibility in order for the PSN to enjoy the beauty of Islam as a way of life. This effort is in tandem with USIM’s venture to become ‘universiti barakah’ and the resource centre for the integration of Naqli and Aqli knowledge, regionally by 2016 and globally by 2025.

Keywords: Quran and Sunnah services, USIM, Persons with Special Needs

ABSTRAK

Isu berkaitan akses pendidikan bagi golongan berkeperluan khas atau dikenali juga sebagai Orang Kurang Upaya (OKU) sentiasa menjadi isu hangat dan topik perbahasan pelbagai peringkat. Dalam konteks Pendidikan Agama khususnya, persepsi sebahagian masyarakat sering melihat bahawa OKU seolah-olah mendapat ‘pelepasan’ dalam menerima dan mempraktikkan segala tuntutan syariat Islam. Hal ini menyebabkan kumpulan penyelidik Fakulti Pengajian Quran dan Sunnah (FPQS), Universiti Sains Islam Malaysia (USIM) mengambil inisiatif untuk menilai semula keperluan tuntutan spiritual dalam kalangan OKU bermula dengan pemahaman masyarakat terhadap konsep ‘taklif’ sehingga tertubuhnya kumpulan penyelidikan berfokus atau Special Interest Group (SIG) melalui Quran dan Sunnah bagi OKU (Quran Sunnah for Special Needs. Objektif utama kajian ini adalah untuk berkongsi pengalaman USIM dalam mengenal pasti perkembangan khidmat Quran dan Sunnah bagi OKU dan menjelaskan peranan USIM dalam memberi akses pendidikan Quran dan Sunnah bagi OKU dalam menangani isu akses dan tuntutan OKU beragama. Kajian ini menggunakan pendekatan kaedah kualitatif dengan menjadikan protokol analisis dokumen

dan protokol temu bual untuk mendapatkan data. Hasil dapatan kajian ini menunjukkan bahawa keperluan mendesak khususnya Universiti Awan (UA) ke arah mewujudkan solidariti dan aksesibiliti OKU merasai konsep indahny hidup beragama. Usaha ini selaras dengan hasrat USIM menjadi 'universiti barakah' dan pusat rujukan Integrasi Ilmu Naqli dan Aqli di peringkat serantau menjelang tahun 2016 dan di peringkat global menjelang tahun 2025.

Kata Kunci: Khidmat Quran dan Sunnah, USIM, OKU.

PENDAHULUAN

OKU merupakan sebahagian daripada entiti penting masyarakat yang melengkap warna-warni kehidupan sebuah bangsa, negara dan tamadun. Keprihatinan, kesungguhan serta komitmen sesebuah masyarakat dan negara dalam menyantuni golongan ini menjadi petunjuk kepada ketinggian nilai budi dan kegemilangan tamadun mereka. Nabi Muhammad SAW telah diutuskan oleh Allah SWT sebagai rasul pembawa rahmat kepada sekalian alam. Baginda juga dinobatkan sebagai *uswah hasanah* kepada umat Islam dalam mengatur seluruh aspek kehidupan mereka. Walau bagaimanapun, dalam aspek menyantuni golongan OKU, masih belum banyak kajian atau penulisan yang memberikan fokus secara khusus tentang keprihatinan, kehalusan budi, hikmah bimbingan dan komitmen serta usaha baginda dalam menjamin kesejahteraan mereka sebagai sebahagian dari komponen asas masyarakat yang tidak terpisahkan.

Justeru, kertas kerja ini bertujuan untuk menyingkap beberapa peristiwa atau episod penting berkaitan isu ini dari Sunnah Rasulullah SAW sebagai panduan kepada masyarakat Islam seluruhnya, dari sumber yang berautoriti, dalam menangani keperluan, seterusnya menjamin kesejahteraan golongan ini secara holistik. Perkara ini dilihat melalui inisiatif dan pengalaman USIM dalam menawarkan khidmat pemindahan ilmu agama khususnya pendidikan Quran dan Sunnah kepada golongan istimewa ini.

Usaha ini bermula daripada penyelidikan berkaitan kaedah pengajaran Quran Braille di Malaysia bagi penawaran kursus wajib fakulti di FPQS iaitu *Aplikasi Braille dalam Pengajian Quran dan Sunnah (QNR3013)* pada tahun 2008. Pada pertengahan tahun 2013, penyelidik FPQS telah berkolaborasi dengan Yayasan Pendidikan al-Quran bagi Anak Istimewa (Yayasan FAQEH) iaitu NGO Islam yang giat menjalankan usaha dakwah OKU khususnya kepada golongan berkeperluan khas Pendengaran dan Pembelajaran khususnya autisme, sindrom down, lambat dan pelbagai. Kini, USIM giat menjalankan penyelidikan berkaitan pemindahan ilmu pendidikan Quran dan Sunnah bagi OKU dan mewujudkan jaringan pintar bersama beberapa NGO yang memperjuangkan hak OKU dengan beberapa siri memorandum persefahaman (MoU) telah dimeterai.

PERMASALAHAN KAJIAN

Secara umum, sifat ingin tahu merupakan penggerak utama dalam penentuan masalah di dalam sesuatu kajian (Mohd Sheffie 1995). Walaupun tiada kaedah yang tetap bagi mencari masalah kajian, namun terdapat tiga elemen penting yang dapat digunakan bagi mencapai maksud dan matlamat sesuatu kajian iaitu berdasarkan pengalaman, teori dan literatur yang berkaitan (Azizi Yahaya et al. 2007). Dalam konteks kajian ini, penyelidik menggunakan elemen-elemen tersebut sebagai panduan dalam mengenal pasti isu dan permasalahan yang menjadi kelompangan dalam merapatkan jurang hak dan akses OKU terhadap pendidikan Quran dan Sunnah.

Secara amnya, kekurangan Bahan Bantu Mengajar (BBM), aras pengajaran dan penilaian yang kurang sesuai dengan kategori OKU, komunikasi, fasiliti mesra OKU, kesinambungan pembelajaran di rumah, peranan ibu bapa merupakan faktor yang menjadi kekangan kepada golongan ini dalam memahami ajaran Islam dengan lebih berkesan (Ahmad Kamel et al 2008, Noornajihan et al. 2012, dan Norakyairee & Ab. Halim 2011). Selain itu, kurangnya tumpuan daripada pelbagai pihak terhadap isu OKU dan agama, hampir tiada penawaran sekolah agama atau kelas agama bagi OKU, kekangan polisi saiz kelas dan nisbah guru-guru agama (Asatizah), latihan berterusan bagi Asatizah, dominasi peranan dakyah daripada dakwah kepada OKU dan isu taklif bagi OKU turut menyumbang kepada senario pendidikan agama dalam kalangan OKU.

Justeru, peranan USIM dalam mengurangkan jurang dan kelompangan ini diharap mampu menjadi model kepada universiti lain dalam melihat isu dan permasalahan ini sebagai peluang untuk berkhidmat untuk negara khususnya kumpulan minoriti ini. Isu dan peluang ini akhirnya mewujudkan jalan penyelesaian sebagai solusi terbaik dan berkesan melalui solidariti dan strategi lautan biru Negara *atau National Blue Ocean Strategy* (NBOS) pelbagai pihak bagi menunaikan tuntutan Fardu Kifayah terhadap golongan istimewa ini.

OBJEKTIF KAJIAN

Kajian ini mensasarkan beberapa objektif utama, iaitu:

1. Mengetahui mengenai perkembangan khidmat Quran dan Sunnah bagi OKU; dan
2. Menghuraikan peranan USIM dalam memberi akses pendidikan Quran dan Sunnah bagi OKU.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif dengan menjadikan protokol analisis dokumen dan protokol temu bual untuk mendapatkan data dan maklumat.

DAPATAN KAJIAN

Berikut merupakan hasil dapatan kajian berkaitan peranan FPQS, USIM dalam memberi ruang dan peluang OKU mendapat hak dan akses pendidikan Quran dan Sunnah:-

1. Pengajaran dan Pembelajaran

- a. Penawaran Kursus Wajib Fakulti iaitu Aplikasi Braille dalam Pengajian Quran dan Sunnah

Quran Braille merujuk kepada gabungan dua perkataan iaitu Quran dan Braille. Quran merupakan sumber rujukan utama ajaran Islam yang lengkap terkandung di dalamnya dasar utama agama Islam iaitu Akidah, Syariat dan Akhlak. Dari sudut bahasa, Quran bermaksud bacaan dan perkataan al-Quran itu berasal daripada perkataan Arab *Qira'ah* yang membawa maksud menghimpun huruf-huruf dan kata-kata, satu dengan yang lain dalam satu ucapan yang tersusun rapi (al-Zarqani 1994). Ini selaras dengan firman Allah SWT dalam surah al-Qiyamah:75:16-19 yang menuntut kepada Muslim membaca, menghafaz, memahami dan seterusnya mengamalkan isi kandungan Quran dalam kehidupan seharian (Norakyairee dan Ab. Halim 2011). Manakala dari sudut istilah pula, bolehlah kita simpulkan bahawa Quran adalah *Kalam* Allah SWT yang merupakan mukjizat diturunkan kepada Nabi Muhammad SAW dengan perantaraan Saidina Jibril AS, ditulis dalam Mushaf, diriwayatkan secara Mutawatir dan dikira sebagai satu ibadah bagi mereka yang membacanya.

Manakala istilah Braille pula diambil sempena nama Louis Braille, seorang warga Perancis yang mengalami masalah penglihatan, pengasas tulisan berasaskan penggunaan titik timbul bagi menggantikan huruf dan nombor sekitar abad ke sembilan belas yang dipanggil sebagai sel (*cell*) yang mempunyai enam titik dan dikenali juga sebagai kod Braille. Penggunaan kod ini menggantikan penggunaan buku berhuruf timbul berasaskan wayar tembaga yang ditekan pada kertas yang diperkenalkan oleh Valentin Haüy, pengasas National Institute for Blind Youth di Paris dan kod penulisan rahsia yang dinamakan *Sonography* bermaksud sistem penulisan malam yang diasaskan oleh seorang pegawai tentera bernama Charles Barbier pada tahun 1821.

Jika digabungkan Quran dan Braille, maka istilah Quran Braille merujuk kepada Mushaf Quran cetakan tulisan timbul (Braille) yang menggunakan asas kod Braille Bahasa Arab Gred 1 yang mewakili huruf Hijaiyyah, tanda baris dan tanda waqaf (Noornajihan dan Kauthar 2008). Penghasilan Quran Braille merupakan salah satu alternatif bagi OKU masalah penglihatan untuk berinteraksi dengan mushaf ini. Di Malaysia, senario perkembangan Quran Braille yang dipelopori oleh Persatuan Orang-orang Cacat Penglihatan Islam Malaysia (PERTIS) dan telah mendapat pengiktirafan di peringkat kebangsaan. Ini terbukti dengan penerbitan edisi Quran Braille (kod Hijaiyyah versi Braille Gred 1) yang bersumberkan

Quran Braille terbitan Indonesia merupakan satu-satunya Quran Braille yang diiktiraf Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) dan Kementerian Dalam Negeri (KDN).

Penawaran kursus Aplikasi Braille dalam Pengajian Quran dan Sunnah (QNR3013) seawal tahun 2008 menjadikan FPQS USIM satu-satunya universiti yang menawarkan kursus wajib fakulti berkaitan Quran Braille. Inisiatif penawaran kursus ini bermula dengan penyelidikan berkaitan kaedah pengajaran Quran Braille yang dilihat sebagai satu kelompangan dan area yang kurang dikaji oleh para penyelidik menyebabkan latihan guru berkaitan kaedah pengajaran Quran berbantuan Quran Braille terbantut. Justeru, penawaran kursus ini sedikit sebanyak menjadi nilai tambah kepada mahasiswa bagi mendepani cabaran mengajar anak-anak istimewa.

b. Kursus Dakwah Tanpa Suara (KDTS)

Bahasa isyarat merupakan bahasa yang menggunakan komunikasi manual (tangan) selain daripada bunyi dan suara untuk menyampaikan maksud (Wilbur 2013). Komunikasi ini menggabungkan bentuk tangan, orientasi dan pergerakan tangan, lengan, badan, dan ekspresi muka untuk menyampaikan isi hati penyampai (Enns dan Herman 2014).

Pengguna yang menggunakan bahasa isyarat sebagai alat komunikasi adalah terdiri daripada golongan pekak. Hal ini kerana, masalah pendengaran yang dihadapi oleh mereka menyebabkan mereka tidak mampu mengeluarkan bunyi suara untuk menyebut sesuatu bahasa dengan baik (Loughran 2013). Oleh itu, mereka menjadikan bahasa isyarat sebagai bahasa utama mereka untuk berkomunikasi kerana bahasa isyarat adalah komunikasi yang menggunakan simbol-simbol tanpa menggunakan suara atau dikenali sebagai '*non-verbal communication*' (Lianna 2013). Simbol-simbol yang digunakan ini adalah daripada pergerakan tangan dan anggota badan yang lain, dan mimik muka mempunyai makna tertentu dan boleh difahami oleh kedua-dua pihak iaitu penutur dan penerima (Wilbur 2013).

Disebabkan golongan pekak menggunakan bahasa isyarat sebagai komunikasi utama mereka oleh itu segala pengajaran dan pembelajaran mereka seharusnya menggunakan bahasa isyarat khususnya dalam pembelajaran agama (Mohd Huzairi et al. 2010). Namun, menjadi masalah di sini, kebanyakan para asatizah dan pendakwah di Malaysia tidak berkemahiran menggunakan bahasa isyarat untuk berkomunikasi dengan golongan pekak (Siti Muhibah 2010). Perkara ini menyebabkan golongan pekak ketinggalan jauh untuk mempelajari agama (Mohd Huzairi Awang et al. 2010). Malahan mereka sering diketepi di dalam mempelajari agama kerana batasan komunikasi di antara golongan pekak dan para asatizah serta para pendakwah. Masalah ini telah menyebabkan kebanyakan golongan pekak tidak berkemahiran dalam ilmu agama malah terdapat mereka tidak berminat untuk mendekati agama Islam (Hamdi Ishak 2010).

Justeru, usaha memberi pengetahuan, kemahiran dan pengalaman kepada graduan Pengajian Islam berkaitan dakwah OKU dilihat mampu untuk menjadi nilai tambah kepada mereka. Penjenamaan Kursus Dakwah Tanpa Suara (KDTS) yang mengambil kira kandungan kursus ini dalam melahirkan Da'ie Pekak dalam kalangan graduan mahasiswa Pengajian Islam. Penawaran KDTS selama satu semester dengan kerjasama dan tajaan sepenuhnya oleh Yayasan Pendidikan al-Quran bagi Anak Istimewa (Yayasan FAQEH) mempunyai dua tahap. KDTS Tahap I merupakan peringkat asas pendedahan terhadap dunia golongan Pekak dan latihan asas berkaitan pengajaran menghafaz Quran melalui kaedah Tahfiz Akhyar dan Penulis Wahyu. Manakala pengajaran asas membaca Quran menggunakan kod tangan berbantuan butang nombor dan warna iaitu Kaedah Fakih di mana semuanya dibangunkan oleh Yayasan FAQEH. KDTS yang ditawarkan bermula tahun 2015 dianjurkan oleh kelab sukarelawan Dakwah OKU dalam kalangan mahasiswa iaitu Sahabat FAQEH USIM. KDTS telah mencipta fenomena baharu di mana lahirnya kumpulan Nasyid Tanpa Suara yang pertama seumpamanya dalam kalangan mahasiswa iaitu kumpulan SaF al-Isharah yang ditubuhkan untuk mewarnai Dakwah OKU Pekak melalui seni.

2. Penyelidikan dan Inovasi

a. Buku Iqra' Versi Braille dan Smart Iqra Braille

Buku Iqra' Versi Braille ialah suatu proses transkripsi daripada dokumen Teks Buku Iqra' kepada dokumen Iqra' Braille, pemilihan Buku Iqra' (jilid 1-6) karangan K.H. As'ad Humam, Darul Fikir adalah selaras dengan tuntutan PdP Modul al-Quran, Pendidikan Islam (KKSRI) yang menjadikan buku ini sebagai panduan metode pengajaran Modul al-Quran di sekolah-sekolah. Manakala, proses transkripsi dijalankan dengan menggunakan perisian Duxbury Braille Translator (DBT), Kod al-Quran Braille Gred 1 dan Jawi Braille.

Buku Iqra' Braille ini telah ditambahbaik dengan menjadikannya dalam bentuk data dikenali sebagai Smart Iqra Braille dengan kerjasama kumpulan penyelidik Fakulti Kejuruteraan Mekanikal UTM yang membangunkan panel eBraille Quran. Produk ini mendapat pengiktirafan pingat Emas yang dipertandingkan di Inovasi Islam pada tahun 2014 (i-Inova'14), 26th *International Invention, Innovation and Technology Exhibition* (ITEX 2015) dan anugerah khas INPEX (*Excellent Award Pittsburgh USA*).

b. Perisian Interaktif Audio Buku Pendidikan Islam Sekolah Kebangsaan (i-TALK PISKEB)

i-TALK PISKEB merupakan silibus yang diadaptasi daripada Buku Pendidikan Islam Sekolah Kebangsaan bagi membantu Murid Berkeperluan Khas Masalah Penglihatan (MBK

MaL). Isi kandungan buku teks tersebut telah diaudiokan mengikut kesesuaian sama ada dalam bentuk dialog, nyanyian, penceritaan dan lain-lain. Perisian ini boleh digunakan oleh guru mahupun murid sebagai Bahan Bantu Mengajar (BBM) bagi murid berkeperluan khas dan juga boleh diakses oleh semua murid tipikal. Perisian ini juga telah memenangi beberapa anugerah antaranya pingat Emas dalam pertandingan Inovasi Islam pada tahun 2015 (i-Inova'15), *International Invention, Innovation and Technology Exhibition (ITEX 2016)* dan *International Invention & Innovative Competition (InIIC 2016)*.

3. Penerbitan dan Cetakan

a. Terbitan Buku

1. Monograf Penyelidikan USIM, Pembangunan Braille al-Quran Rasm Uthmani, Oleh : Muhammad Mustaqim Mohd Zarif, Abdul Qadir Usman al-Hamidy dan Noornajihan Jaafar.
2. Braille al-Quran: Sejarah dan Kaedah, Oleh: Muhammad Mustaqim Mohd Zarif.
3. Pengajaran al-Quran Braille, Oleh: Norhasnira Ibrahim et al.
4. Fiqh Jenayah Orang Kelainan Upaya (OKU), Oleh: Azman Ab Rahman, Norakyairee Mohd Raus, Hussien Azeemi Abdullah Thaidi dan Mohammad Naqib Hamdan.
5. Monograf Standard Transkripsi Penulisan Arab/Jawi Braille, Oleh: Mahyuddin Hashim, Noornajihan Jaafar, Adnan Mohamed Yusuf, Norakyairee Mohd Raus dan Mohd Nur Adzam Rasdi.

b. Jurnal

1. Isu dan cabaran guru dalam pendidikan al-Quran pelajar bermasalah penglihatan (2010).
2. Faktor yang mempengaruhi pencapaian pelajar berkeperluan khas (penglihatan) dalam menghafaz al-Quran: kajian kes di Darul Quran, JAKIM (2011).
3. Faktor Yang Mempengaruhi Pencapaian Hifz al-Quran dalam Kalangan Pelajar OKU Masalah Penglihatan (2011).
4. Program tilawah al-Quran di masjid bagi golongan bermasalah penglihatan: realiti dan cabaran semasa (2011).
5. Asas kesediaan pengajaran guru berkesan dalam modul al-Quran berbantuan al-Quran Braille (2012).

6. Pengajaran al-Quran Braille: Penglibatan Institusi Pengajian Tinggi Islam di Malaysia (2012).
7. Asas Kesediaan Pengajaran Guru Berkesan Dalam Program Pendidikan Khas Masalah Berdasarkan Konsep Al-Rasul Al-Mu'allim (2012).
8. Wasatiyyah Nabawi Dalam Menyantuni Golongan Orang Kurang Upaya (OKU) (2014).
9. Artikel Islam dan Sains: Kajian Saintifik Terhadap Ibadah Puasa Dalam Membina Jati Diri Insan yang Bertamadun (2014).
10. Iqra Braille Sebagai Modul Asas Kemahiran Membaca al-Quran Braille: Isu Ketidakterampilan Antara Dua Teks (2016).

4. Latihan dan Konsultasi

1. Khidmat Perundingan Pengajaran Aplikasi Braille dalam Pengajian Quran dan Sunnah bersama Kolej Universiti Islam Pahang Sultan Ahmad Shah (KUIPSAS)
2. Bengkel Kemahiran Pengajaran dan Pembelajaran Quran dan Ibadah bagi Anak Istimewa (QurANIS) dengan kerjasama Yayasan FAQEH
3. Persidangan Meja Bulat Pendidikan Quran Holistik bagi OKU
4. Kursus Pengurusan Akademi QurANIS dengan kerjasama Yayasan FAQEH
5. Khidmat Perundingan Bahasa Isyarat Malaysia (BIM) Islami dengan kerjasama NESDA dan PRISMA

5. Kesukarelawan Mahasiswa

Kelab sukarelawan Dakwah OKU iaitu Sahabat FAQEH Universiti Sains Islam Malaysia (SaF@USIM) dilancarkan penubuhannya pada 1 April 2015 oleh Dekan FPQS USIM, YBhg. Prof. Madya Dr. Adnan Mohamed Yusoff. Kelab pertama seumpamanya ini ditubuhkan dengan sokongan Yayasan FAQEH bagi memberi pendedahan pengetahuan baharu berkaitan OKU, pengalaman dan latihan serta penganjuran program-program berbentuk dakwah OKU dan khidmat masyarakat. Antara Program yang telah dijalankan oleh Kelab SaF@USIM adalah seperti berikut:

1. Forum Dakwahku untuk Siapa? (21 Mac 2015).
2. Anak Istimewa Anakku Tiket ke Syurga (25 Oktober 2015).
3. Jom Dhuha Bersama Anak Autisme (30 Mei 2015 dan 1 April 2016).
4. Kursus Dakwah Tanpa Suara (2015 dan 2016).
5. OKU Berdoa: Bicara Tanpa Hijab (5 Disember 2015).

6. OKU Berdoa 2.0 (10 Disember 2016).
7. Majlis Makan Malam Amal & OKU Berselawat (14 Mei 2016).

5. Khidmat Masyarakat

a. Program Simposium Khidmat Ummah (Dakwah OKU) dan Hari Menyantuni OKU

Melihat kepada isu dan cabaran golongan OKU khususnya aksesabiliti golongan istimewa ini terhadap konsep indahny hidup beragama, Mahasiswa FPQS USIM mengambil inisiatif untuk menyantuni golongan minoriti ini dengan penganjuran program unik iaitu Hari Menyantuni OKU dan Simposium Khidmat Ummah (Dakwah OKU).

Program-program ini adalah merupakan kesinambungan daripada kursus Wajib Fakulti iaitu Aplikasi Braille dalam Pengajian Quran dan Sunnah (QNR3013) yang menekankan elemen khidmat masyarakat di mana setiap tutorial diberi amanah untuk menganjurkan program-program libatsama masyarakat, khidmat keukarelawan dan sumbangan kepakaran mahasiswa FPQS dalam membantu sistem penyampaian agama Islam yang mesra OKU. Aktiviti ini selaras dengan konsep dakwah yang bermula dengan menyemai konsep nilai dan kefahaman (*value oriented*) khususnya melalui simposium, ceramah kesedaran dan sebagainya. Kemudian diikuti dengan keterlibatan komuniti setempat sebagai agen penggerak (*people centred*) dan dalam konteks memasyarakatkan mahasiswa, program ini mampu melatih bakal graduan USIM cakna ummah dan kewujudan mereka ini dirasai oleh komuniti setempat (Norakyairee Mohd Raus 2016).

Program berbentuk *indoor* dan *outdoor* ini mensasarkan penglibatan peserta program dalam beberapa aktiviti ounik seperti Zon Pameran Khas QNR3013 di USIM. Zon Aktiviti Permainan Mesra OKU dan Zon Pameran daripada NGO OKU seperti Yayasan Faqeh, Persatuan Orang Pekak Negeri Sembilan (NESDA), Pertubuan Pendidikan Islam Kanak-Kanak Kelainan Upaya Malaysia (PI3K UM), Persatuan Orang Cacat Penglihatan (PERTIS), Persatuan Orang Pekak Islam Malaysia (PRISMA), Persatuan OKU Anggota Melayu Malaysia (POK UAMM) dan KL Braille Recources. Manakala Simposium Khidmat Ummah (Dakwah OKU) menampilkan barisan panel forum yang terdiri daripada OKU.

Selain daripada program ini, terdapat juga program khidmat masyarakat yang di anjurkan oleh mahasiswa FPQS seperti Lawatan Khidmat Ummah (Dakwah OKU) ke Sekolah-sekolah Pendidikan Khas di Terenganu dan Johor, pembangunan Buku Audio sebagai Bahan Bantu Mengajar (BBM) kepada OKU penglihatan dan lain-lain program yang bertemakan kesedaran dan kesukarelawan dalam mendekati golongan minoriti ini.

b. Lawatan Khidmat Ummah (Dakwah OKU)

1. Sekolah Kebangsaan Pendidikan Khas (Pendengaran) Tun Aminah Johor Bahru
2. Sekolah Kebangsaan Pendidikan Khas (Penglihatan) Princess Elizabeth Johor Bahru
3. Sekolah Menengah Pendidikan Khas Vokasional Indahpura Johor Bahru
4. MIJ Education Hub, Singapura
5. Sekolah Kebangsaan Pendidikan Khas (Penglihatan) Alma Pulau Pinang
6. Sekolah Kebangsaan Pendidikan Khas Chendering, Kuala Terengganu
7. Persatuan Orang-orang Cacat Penglihatan Islam Malaysia (PERTIS) Cawangan Terengganu

6. Memorandum Persefahaman (MoU)

Universiti Sains Islam Malaysia (USIM) menyahut cabaran dalam membantu dan membangunkan pendidikan al-Quran dan Sunnah dalam kalangan orang kelainan upaya (OKU) dengan memeterai Memorandum Persefahaman bersama tiga NGO iaitu Yayasan FAQEH, Persatuan Orang Pekak Negeri Sembilan (NESDA), dan Persatuan Orang Pekak Islam Malaysia (PRISMA). Melalui kerjasama ini, jaringan kerjasama akademik dan kemasyarakatan akan giat dijalankan seiring dengan USIM sebagai universiti pertama dalam menawarkan kursus wajib fakulti iaitu Aplikasi Braille dalam Pengajian Quran Sunnah.

Justeru, bidang OKU ini turut menjadi *niche* atau *Special Interest Group (SIG)* di Fakulti Pengajian Quran Sunnah (FPQS) USIM di mana penyelidikan dan inovasi dibangunkan bukan sahaja memenuhi tuntutan dan kelompongan pengajian Islam bagi OKU Penglihatan, bahkan kalangan OKU Pendengaran turut dikaji (Musa Ahmad 2016).

PENUTUP

Keterlibatan warga universiti dalam merealisasikan konsep memasyarakatkan universiti merupakan salah satu elemen ‘barakah’ khususnya dalam memberi ruang dan peluang OKU merasai indahnya hidup beragama. USIM yang diamanahkan sebagai wadah pembangunan modal insan dan generasi Muslim profesional terkadang khilaf dan terlupa bahawa Allah SWT menghantar golongan OKU ini untuk pelbagai sebab. Apa yang pasti, kewujudan kumpulan minoriti ini bukanlah defect product (produk rosak) yang Allah ciptakan kerana ia bertentangan dengan pengiktirafan Allah SWT terhadap kemuliaan kedudukan anak-anak Adam AS melalui Surah al-Isra’, ayat 70. Begitu juga keimanan kita terhadap penciptaan manusia dengan sebaik-baik kejadian melalui Surah al-Tin, ayat 4.

Berdasarkan resolusi persidangan meja bulat bertemakan pendidikan Quran holistik bagi OKU, beberapa saranan di bawah perlu diambil tindakan bagi mengembalikan kedudukan OKU dan disantuni bukan hanya akses fizikal dan kebajikannya bahkan akses spiritualnya yang seolah terlepas pandang oleh pelbagai pihak:-

1. Penawaran Pendidikan Quran bagi OKU perlu difahami ideanya berasaskan falsafah penurunan Quran yang holistik sesuai dengan sifatnya sebagai panduan dan rahmat ke seluruh alam;
2. Konsep Pendidikan Quran holistik bagi OKU perlu meraikan emosi, perbezaan dan kelainan keupayaan, kepelbagaian strategi, pendekatan, kaedah dan teknik pengajaran dan pembelajaran, kebolehan, bakat dan kesungguhan OKU untuk belajar;
3. Berdasarkan dalil daripada Quran dan Sunnah menunjukkan bahawa Islam tidak pernah mengenyepikan naluri dan hak OKU beragama bahkan keperluan sistem sokongan dari pelbagai pihak mampu menjayakan usaha mendekati OKU dengan tuntutan agama;
4. Mewujudkan model sekolah agama bagi OKU dengan merujuk kepada usaha Yayasan Pendidikan al-Quran bagi Anak Istimewa (Yayasan FAQEH) dalam menawarkan model QurANIS iaitu inovasi pendidikan al-Quran dan Ibadah bagi OKU yang mendapat pengiktirafan sebagai Finalis Anugerah Inovasi Negara (AIN2014) kategori perkhidmatan;
5. Pembangunan model dan kurikulum khas dengan merujuk kepada eksplorasi teori dan model berasaskan Quran dan Sunnah dan berkonsepkan pelan usaha melalui Rancangan Pendidikan Individu (RPI);
6. Memahami dan merealisasikan akta dan peraturan pendidikan sama ada di peringkat Kebangsaan atau Antarabangsa yang memberi ruang dan peluang OKU untuk dididik dan menerima agama selama mana bernyawa. Secara tidak langsung ia menepis persepsi sebahagian masyarakat bahawa OKU tidak perlu dididik dengan rutin amalan Islam kerana mereka tidak taklif secara total;

7. Pemerkasaan terhadap konsep OKU melalui persepsi positif dengan merujuk sama ada kepada individu atau anak atau murid berkeperluan khas selaras penggunaannya dalam istilah Bahasa Arab iaitu, Zawi al-Ihtiyajat al-Khassah (Berkeperluan Khas). Konsep ini memberi isyarat bahawa golongan istimewa ini bukan tidak berupaya untuk belajar, tetapi kelainan kaedah dan teknik mereka belajar (Not learning disabilities, but learning differences);
8. Membangunkan modul intervensi awal berasaskan Terapi Quran dengan menjadikan bacaan Ruqyah Syariyyah, Hafazan dan Tilawah al-Quran, Wudhu dan Solat sebagai rutin harian yang merupakan asas kepada Terapi Pertuturan dan Carakerja menurut perspektif Islam;
9. Mempertingkatkan program-program out-reach (sebar luas) bagi menyampaikan informasi dan kempen kesedaran melalui pelbagai aktiviti terutamanya program-program berasaskan masjid sebagai one stop centre dengan mewujudkan peruntukan bagi melatih sukarelawan di Masjid dalam kalangan belia dan sukarelawan dalam kalangan mahasiswa di IPT sebagaimana ditawarkan di USIM melalui kelab sukarelawan Dakwah OKU, Sahabat FAQEH USIM (SaF@USIM) dengan sokongan Yayasan FAQEH;
10. Memperkasa kerjasama KPM, JKM, Majlis Agama Islam Negeri (MAIN), IPT, JAKIM, YADIM dan NGO OKU dalam mewujudkan program atau kurikulum Kelas al-Quran & dan Fardhu Ain (KAFA) Khas bagi OKU mengikut kategorinya sama ada dari sudut peruntukan dana, pembangunan guru dan kurikulum, gaji dan latihan berstruktur sebagaimana wujudnya peruntukan program KAFA bagi anak-anak tipikal;
11. Pembangunan guru agama (Pendidikan Khas) di bawah Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) dan Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN) serta pemerkasaan profesionalisme guru Pendidikan Islam (GPI) sedia ada di bawah Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) melalui latihan dan kursus yang berstruktur dan bersesuaian dengan kategori murid berkeperluan khas; dan
12. Kerjasama antara KPM, JKM dan Lembaga Zakat atau Baitulmal Negeri dalam menyalurkan peruntukkan dana bagi menyediakan fasiliti dan bahan bantu mengajar (BBM) mesra OKU sebagaimana peruntukan yang dibiayai oleh Majlis Agama Islam Johor dan Majlis Agama Islam dan Adat Melayu Terengganu untuk pembelian panel elektronik (ebraile Quran) yang dibangunkan oleh penyelidik Universiti Teknologi Malaysia (UTM) dan Persatuan Orang-orang Cacat Penglihatan Islam Malaysia (PERTIS).

BIBLIOGRAFI

- Ab. Halim Tamuri dan Nik Mohd Rahimi Nik Yusoff. (2010). Isu Pengajaran dan Pembelajaran Pendidikan Islam. In A. H. Yusoff, *Kaedah Pengajaran dan Pembelajaran Pendidikan Islam* (pp. 19-37). Bangi : Penerbit UKM.
- Ahmad Kamel Mohamed, Muhammad Mustaqim Mohd Zarif, Khairul Anuar Mohamad dan Mohd Alwi Yusoff. (2008). *Metod Pengajaran Braille al-Quran*. Bandar Baru Nilai: Universiti Sains Islam Malaysia.
- al-Ghazali, Abu Hamid. (1939). *Ihya' `Ulum al-Din. Juzuk 1*. Mesir: Matba`ah al-Bab al-Halabi.
- al-Kaylani, Majid `Arsan. (2005). *Ahdaf al-Tarbiyyah al-Islamiyyah*. Dubai: Dar al-Qalam.
- al-Syaibani, Umar Muhammad al-Toumi. (1979). *Falsafah al-Tarbiyyah al-Islamiyyah*. Libya: al-Mansya`ah al-Sya`biyyah li al-Nasyr wa al-Tawzi` wa al-Flan.
- al-Zarqani, Muhammad Abd al-`Azim. (1994). *Manahil al-`Irfan fi Ulum al-Qur'an*. . Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-`Arabi.
- Azizi Yahaya, Shahrin Hashim, Jamaludin Ramli, Yusof Boon dan Abdul Rahim Hamdan. (2010). *Menguasai Penyelidikan dalam Pendidikan: Teori, Analisis dan Interpretasi Data* (4 ed.). Selangor: PTS Professional Publishing Sdn. Bhd.
- Caroll J. (1963). A Model of School Learning. *Teacher College Record*, 64 , 73-723.
- Cooper Holly L. (2006). A Brief History of Tactile Writing Systems for Readers with Blindness and Visual Impairments. *Newsletter Texas: Texas School for the Blind and Visually Impaired*. 11 (2) , 12-18.
- Enns, C. J. & Herman, R. C. (2014). Adapting the Assessing British Sign Language Development: Receptitive Skills Test into American Sign Language. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*. 16 (3). 362 – 374.
- Esah Sulaiman. (2004). *Pengenalan Pedagogi*. Johor Bahru: Universiti Teknologi Malaysia.
- Hamdi Ishak. (2010). *Pekak dan Bisu Menurut Perspektif Islam*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Hampshire Barry. (1981). *Working with Braille: A Study of Braille as a Medium of Communication*. Paris: The UNESCO Press.

- Hampshire, Barry. (1981). *Working with Braille: A Study of Braille as a Medium of Communication*. Paris: The UNESCO Press.
- Loughran, S. (2013). Cultural Identity, Deafness and Sign Language: A postcolonial approach. *LUX: A Journal of Transdisciplinary Writing and Research*. Claremont Graduate University. 2(1): 1-8.
- Lianna, P. (2013). *Vacabulary Instruction for the Development of American Sign Language in Deaf Children: An Investigation into Teacher Knowledge and Practice*. (Tesis Doktor Falsafah). Jabatan Pendidikan Khas dan pembangunan kurikulum. Amerika Syarikat: Kolej Boston.
- Mohd Huzairi Awang, Hajaratul Bahti Zakaria, Bani Hidayat Mohd Shafie, Nor Hayati Fatmi Talib dan Nabiroh Kassim. (2010). Persepsi Pelajar Bermasalah Pendengaran Terhadap Pembelajaran Fardhu Ain: Cabaran Terhadap Guru. *Proceedings of the 4th International Conference on teacher Education: Join Conference UPI & UPSI*. 240 – 250.
- Noornajihan Jaafar dan Kauthar Abdul Kader. (2008). Pengajaran Braille al-Quran di Malaysia. *Seminar Warisan*. Kuala Lumpur: Universiti Malaya.
- Norakyairee Mohd Raus, Abdoul Karem Toure, Abdul Muhaimin Ahmad, Noornajihan Jaafar, Nurul Asiah Fasihah Mohamad dan Mohd Nur Adzam Rasdi . (2011). Faktor yang Mempengaruhi Pencapaian Pelajar Berkeperluan Khas (Penglihatan) dalam Menghafaz al-Quran: Kajian Kes di Darul Quran, JAKIM. *Seminar Wahyu Asas Tamadun*. Bandar Baru Nilai: USIM.
- Norakyairee Mohd Raus. (2006). *Tafsir al-Quran Studies in Selected Mosques in Kuala Lumpur*. Gombak: Universiti Islam Antarabangsa Malaysia.
- Rohaty Mohd Majzub. (2002). Identiti Guru: Isu, Cabaran dan Hala Tuju. *Seminar Kebangsaan Profesion Perguruan*. Bangi: UKM.
- Siti Muhibah Nor. (2010). Kesukaran Pemahaman murid – murid bermasalah pendengaran terhadap mata pelajaran pendidikan Islam. *Prosedings First Annual Inclusive Education Practices Conference*. 122 – 130.
- Wilbur, R.B. (2013). Changing How We Think about Sign Language, Geesture and Agreement. *Sign Language and Linguistic*. 16(2): 221 -258.
- Zakaria Yahya. (15.11.2008). Perkembangan dan Isu Terkini dalam Penulisan al-Quran Braille: Satu Tinjauan Umum. *Seminar Perkembangan dan Isu Terkini Dalam Penulisan al-Quran Braille* (p. 14). Kuala Lumpur: PERTIS.

